

18 oktober 2019

**VIJFJAREN BELEIDSPLAN ATELIERMUSEUM JAC. MARIS
2020-2024**

REALISATIES IN HET VERLEDEN EN AMBITIES VOOR DE TOEKOMST

INLEIDING.

1. Oprichting en doelstellingen van het museum

Op 25 juni 1994 is de stichtingsakte van het Jac. Marismuseum gepasseerd bij notaris Mr. F.B.J. van Overbeek te Nijmegen. Het eerste bestuur werd gevormd door onder meer de kunstenaar zelf, zijn echtgenote en zijn assistente Els Tervoort. Het doel was de collectie werken van de kunstenaar Jac Maris (1900-1996) te conserveren en uit te breiden, zijn vroegere atelier in te richten als museum en een stimulerende rol te spelen in het culturele leven van de regio.

Na de dood van de kunstenaar is de stichting als enige erfgenaam eigenaar geworden van grond, gebouw en collectie. Het gebouw is toen aangepast en ingericht als museum. Op 11 juli 2003 konden de deuren van het museum worden geopend.

2. Het gebouw en de beeldentuin.

Jac Maris heeft een bijzonder pand nagelaten, het zogenaamde blokhuis. Van oorsprong is het een houten huis dat Staatsbosbeheer had laten maken voor een tentoonstelling in Scheveningen in 1913. Na die expositie werd het huis gekocht door de Heumenaar Jan Luden, waarna het in bezit kwam van de gemeente Heumen. De gemeente heeft het vanaf 1926 verhuurd aan Jac Maris die er tot zijn dood heeft gewoond. Nadat die het in 1939 had kunnen kopen, begon hij met de volledige vernieuwing van het huis. De houten muren werden vervangen door kloostermoppen, het rieten dak werd met dakpannen afgedekt en in de loop der tijd zijn er diverse ruimtes bijgebouwd. Het gebouw was zo bijzonder dat het op de gemeentelijke monumentenlijst werd geplaatst.

Toen de stichting het pand erfde stelde zij zich een tweeledig doel. Zoveel mogelijk van de authentieke atelier-woning behouden, maar tevens het gebouw geschikt maken voor de nieuwe taak als museum. Dat laatste leidde er toe dat een beheerdersunit werd gebouwd tegen de achterzijde van het pand, geheel in de stijl van het oude blokhuis. Met dat al heeft het museum zijn karakter goed behouden en voldoet voor de activiteiten die er tot nu toe hebben plaats gevonden.

Hoewel het gebouw als geheel niet in slechte staat is, behoeft het toch het nodige onderhoud. Daarmee is in 2018 begonnen. De uitbouw aan de achterzijde heeft een nieuw dak, achterstallig onderhoud op het gebied van de elektriciteit is bijgewerkt. Lekkage in de kelder is verholpen. De beheerderswoning heeft extra dakvensters gekregen. In de komende periode zal de elektriciteit in de tuin weer in orde worden gemaakt en de CV zal vernieuwd moeten worden. Het streven is om ook aandacht te schenken aan betere isolatie.

In de beeldentuin dient aandacht te worden besteed aan de veiligheid van de bronzen beelden, aan de conservering van de kunststenen beelden en aan de continuering van het tuinonderhoud. Tot slot blijf de wens bestaan om in de toekomst extra ruimte te creëren voor depot, administratie, expositie en merchandising.

3. De collectie beeldhouwwerk, plastic en tekeningen.

De collectie die de kunstenaar heeft nagelaten omvat met de aanwinsten van de laatste tien jaar ruim 250 beeldhouwwerken en plasticen en meer dan 300 tekeningen. De beeldwerken zijn uitgevoerd in kunststeen, brons, hout, keramiek, gips en epoxy. Evenals het materiaal is de stijl en de thematiek zeer divers: figuratief en abstract, profaan en sacraal,

oorlog en vrede, dier, mens en stillevens, men vindt in het museum een afspiegeling van de 20e eeuwse kunst.

De collectie is de afgelopen periode fors uitgebreid. In feite zijn er uit alle periodes van de carrière van de kunstenaar nu belangrijke werken aanwezig. Verder heeft het museum werk van tijdgenoten van Maris en van zijn familieleden verworven. Zo is er werk van Maris' leermeester Achilles Moortgat, van Helena de Baat (vroegere voorzitter van de Gemeenschap Beeldende Kunstenaars Nijmegen), van de graficus Jan van Doorn en van Ted Felen (beiden ook leden van de GBKN) en van Michael Berkhemer. Ook is er werk van Simon Maris, van Jacques-Willem Maris, en van Rob Maris, een jonger lid van deze bekende kunstenaarsfamilie. Daarmee is een begin gemaakt met het realiseren van de ambitie om een museum te zijn van Jac Maris en zijn tijd.

Dankzij de aanwinsten van de voorgaande periode heeft het uitbreiden van de collectie in de komende jaren geen prioriteit.

De restauratie en het conserveren van de beelden is een voortdurend onderwerp van zorg. Grote restauraties hebben plaatsgevonden van het oorlogsmonument en de stier buiten en van diverse werken binnen. Met name dankzij de vrijwilliger Joop Hemmeler zijn nagenoeg alle werken binnen in goede staat. De buitenbeelden in kunststeen daarentegen zijn kwetsbaar, daaraan moet de komende periode aandacht worden besteed. .

In het verleden heeft het museum enkele werken in bruikleen gekregen. Aangezien de collectie sindsdien aanmerkelijk is uitgebreid is het beleid voor de toekomst zo min mogelijk werken in bruikleen te nemen, tenzij tijdelijk voor tentoonstellingen. Anderzijds leent het museum desgevraagd uit aan andere instellingen.

Naast de beeldwerken heeft Maris een paar honderd tekeningen nagelaten. Van deze collectie tekeningen worden er enkele tientallen permanent geëxposeerd, onder meer in twee kleine kabinetten en in de tekeningenzaal. Het licht in die ruimtes wordt gedempt door jaloezieën en raamschermen. De overige tekeningen worden opgeborgen in een grote kast met schuifladen. Een aantal tekeningen is al gefixeerd en van passe-partout voorzien. Daarmee zal worden verdergegaan. Punt van zorg is wel de aanwezigheid van zilver- of papiervisjes. De eerste actie daartegen is al ondernomen.

4. Tentoonstellingen en culturele activiteiten.

Het tentoonstellingsbeleid is erop gericht het werk van Maris, van zijn artistieke familieleden en van belangwekkende tijdgenoten onder de aandacht te brengen van een groter publiek. Dat heeft geleid tot exposities over zijn religieus werk, over zijn oorlogsmonumenten en over de heraldiek in zijn werk. Er zijn vier tentoonstellingen gewijd aan kunst van zijn familieleden en vijf tentoonstellingen aan werk van zijn tijdgenoten (Meertens, Roovers, Tervoort, Van Woerkom en Smulders). Voor de komende periode is een tentoonstelling gepland over Maris' productie in de crisisjaren.

Om een stimulerende rol in de regio te spelen heeft het museum de afgelopen jaren een twintigtal exposities georganiseerd met werk van nog levende kunstenaars. Er zijn diverse lezingen, muziekkuitvoeringen en workshops georganiseerd. Regelmatig krijgt het museum via zijn website verzoeken van particulieren en instellingen om expertise over werk van Jac Maris en tijdgenoten. Waar mogelijk worden die verzoeken gehonoreerd.

Ambitie voor de toekomst is om dat beleid voort te zetten en daarbij leeft als wens om in de toekomst extra expositieruimte te realiseren.

5. Wetenschappelijke inventarisatie en onderzoek.

Al tijdens het leven van de kunstenaar is door diverse mensen uit de regio getracht het omvangrijke oeuvre van Maris te inventariseren. Sinds het museum als stichting bestaat is die inventarisatie voortgezet, hetgeen in 2010 geleid heeft tot de publicatie van een catalogus van de eigen collectie beeldwerken. De laatste jaren zijn er vele nieuwe werken binnengekomen. Die aanwinsten zijn beschreven en opgenomen in onze administratie. Een belangrijk deel van de museumcollectie is ontsloten en via onze website te bestuderen. Als aanwinsten worden alleen geaccepteerd werken die direct aansluiten bij het collectiebeleid van het museum, d.w.z. werk van Jac Maris, van zijn familie en van kunstenaars uit zijn tijd en in verband met de geringe capaciteit van het museum is dat nog slechts in beperkte mate.

De collectie tekeningen is nagenoeg geheel gefotografeerd, maar nog niet systematisch ontsloten. Voor de komende periode is de wens om tot een professionele inventarisatie van de tekeningen te komen.

Het onderzoek naar leven en werk van Jac Maris en zijn tijd heeft geresulteerd in een hele reeks boeken en artikelen. De artikelen zijn deels gepubliceerd in diverse tijdschriften, deels in de nieuwsbrieven van het museum die op onze website wordt geplaatst. Inmiddels zijn er 33 nieuwsbrieven verschenen.

- Jac Maris en de Tweede Wereldoorlog. Boek waarin wordt beschreven welke rol hij heeft gespeeld in het verzet en bij de bevrijding en met een overzicht van de verzetsmonumenten die hij na de Tweede Wereldoorlog heeft gemaakt.

- Els Tervoort, beeldend kunstenares. Boek over de assistente van Maris die naast haar werk voor haar leermeester, zelf ook een interessant oeuvre heeft gecreëerd.

- Heraldiek in het werk van Maris. Boekje bij een tentoonstelling. Een aantal Nederlandse kunstenaars heeft in de vorige eeuw gemeentewapens gemaakt. Na enig onderzoek bleek Maris er ook een hele serie gemaakt te hebben. Ook religieuze heraldiek komt in zijn werk voor.

- In een serie artikelen is de relatie geschetst van Maris met de grote religieuze ordes uit de tijd van het Rijke Roomse Leven

- Jac Maris en de dominicanen (2010), n.a.v. zijn werk in het klooster Albertinum, in het blad van de Nijmeegse historische vereniging *Nijmeegs Katern*.

- Jac Maris en de Nijmeegse kunsthandel Sier Uw Huis in *Nijmeegs Katern* en *Devotionalia* (2010)

- Jac Maris en de passionisten van Molenhoek (2016). Bijdrage aan boek, gepubliceerd onder auspiciën van de CAM (culturele activiteiten Molenhoek)

- Jac Maris en de jezuïeten (2017, onze eigen website)

- Jac Maris en de fraters van Tilburg (2017), in het blad *Devotionalia*.

- Jac Maris en de wederopbouw van Nijmegen. In nieuwsbrief.

- Boek over de beeldhouwer Albert Meertens (2011), bij tentoonstelling in ons museum.

- Boek over de beeldhouwer Peter Roovers (2014), bij tentoonstelling in ons museum.

- Nijmeegse exlibris (2016). Boekje met 50 exlibris die diverse Nijmeegse kunstenaars hebben gemaakt voor Nijmeegse persoonlijkheden. Bij tentoonstelling in ons museum.

- In het regionale blad Topic wordt een serie artikelen gepubliceerd die inmiddels een tiental artikelen telt.

Ambitie voor de komende vijf jaar is het huidige beleid te continueren met nieuwe publicaties.

6. Publiek. Educatie.

Het bestaansrecht van het museum is in belangrijke mate af te meten aan de hoeveelheid bezoekers. Momenteel weten tussen de anderhalf en tweeduizend mensen per jaar de weg naar het museum te vinden. In totaal hebben inmiddels ca 25.000 mensen het

museum bezocht. De meeste bezoekers komen in groepen, aangetrokken door de bijzondere bekoring van het gebouw, de inrichting als ateliermuseum en de beeldentuin.

Ambitie: het aantal bezoekers te doen toenemen. Er is onder meer nog progressie te boeken aan de kant van de schooljeugd. In overleg met het Erfgoedplatform Gemeente Heumen is overgegaan tot een structurele benadering van de basisscholen in de gemeente en mede dankzij de inzet van een nieuw bestuurslid Cobi Schrijen heeft dat al geresulteerd in geslaagd schoolbezoek.

7. Beheer, bestuur en vrijwilligers..

Het museum draait geheel dankzij de inzet van vrijwilligers. Deze verrichten werkzaamheden op het gebied van bestuur, tentoonstellingen, zaalbezetting, rondleidingen, website, horeca, schoonmaak en tuinonderhoud. Tal van vrijwilligers draaien mee bij meerdere werkzaamheden. Op 1 november 2019 bestond het bestuur uit de heer L.J.I.Ewals, voorzitter-conservator, mevrouw M.G.H.Hennekens-Willems, secretaris, de heer L.J.E.Denissen, penningmeester, mevrouw J.A.C. Schrijen, lid en mevrouw W.T.M. Geertsen-Jacobs, lid.

Vrijwilligers komen in de regel omdat zij zich voor kunst interesseren en vanwege de sociale contacten. Om ze te stimuleren hun kennis van Maris en zijn tijd te vergroten krijgen ze 25% korting op onze publicaties. Om diezelfde redenen organiseert het museum bij de tentoonstellingen openingen met een drankje en muziekkuitvoering en ca twee excursies per jaar. Die excursies hebben voor het merendeel betrekking op het werk van Maris en zijn tijd. De vrijwilligers worden begeleid door een beheerder, die tot nu toe woonachtig is geweest in een speciale vleugel van het museum. Hij is de gastheer die de bezoeken van groepen in goede banen leidt.

In grote lijnen wil het museum deze gang van zaken continueren.

8. Financiën.

Het oude atelier van de kunstenaar is indertijd verbouwd kunnen worden tot museum dankzij steun van de gemeente Heumen en van de Rabobank. Daaruit blijkt hoeveel belang de gemeente hecht aan het in stand houden van het museum. Tegelijkertijd wijzen de recente ontwikkelingen in den lande op een tendens meer zelfredzaamheid te vragen van culturele instellingen. Wat de uitkomst is van een en ander is moeilijk in te schatten. De afgelopen jaren is het museum erin geslaagd extra inkomsten te verwerven uit legaten, door in het verlengde van de museumactiviteiten horecaservice aan te bieden en door merchandising: het ten verkoop aanbieden van kaarten, beeldjes en boeken. Verder opereert het museum als kunstgalerij en slaagt er ook op die manier in extra inkomen te genereren. Tot slot kent het museum het instituut 'Vrienden van het museum' die elk 25 euro of meer doneren per jaar. Die laatste inkomsten zijn in het verleden met name gebruikt om aankopen te doen waarmee lacunes in de collectie konden worden aangevuld. Alles bij elkaar is het museum financieel gezond, het heeft reserves voor groot onderhoud en een beginkapitaal voor eventuele uitbreiding.

Ambitie: het creëren van meer eigen middelen door meer bezoekers te trekken, door meer sponsors en 'vrienden van het museum' te werven en door verdere uitbreiding van de merchandising.

Dr. Leo Ewals, voorzitter
Heumen, oktober 2019